

STICHTING
VAN DE ARBEID

Verbond van Verzekeraars
T.a.v. de heer drs. H. Herbert
Postbus 93450
2509 AL DEN HAAG

Bezuidenhoutseweg 60
Postbus 90405
2509 LK DEN HAAG
T 070 - 3 499 577
F 070 - 3 499 796
E info@stvda.nl
www.stvda.nl

Den Haag : 23 maart 2010
Ons kenmerk : S.A.10.021.80 /K
Uw kenmerk :
Betreft: : Reactie op het Memorandum Beschikbare Premiereregeling
met beleggingsmogelijkheid: toetsnorm voor het verleden

Geachte heer Herbert,

In het voorjaar van 2009 heeft de Stichting van de Arbeid van het Verbond van Verzekeraars het verzoek ontvangen om met het Verbond in overleg te treden over de ontwikkeling van een objectieve toetsnorm voor kosten die verzekeraars in rekening brengen voor de uitvoering van pensioenregelingen op basis van beschikbare premie met beleggingsmogelijkheid.

Volgens het Verbond van Verzekeraars wordt met de objectieve toetsnorm beoogd dat verzekeraars nagaan in hoeverre in het verleden mogelijk kosteninhouningen hebben plaatsgevonden die ontwikkeling van de vermogensopbouw voor deelnemers aan deze regelingen onevenredig hebben geremd. Kosteninhouningen boven deze toetsnorm, met inbegrip van beleggingskosten en kosten die door intermediairs in rekening zijn gebracht, zullen volgens het Verbond voor compensatie in aanmerking komen.

De reactie van de Stichting op het verzoek van het Verbond was dat zij bereid is medewerking te verlenen aan het oplossen van de problematiek van in voorkomende gevallen onevenredig hoge kosteninhouningen door verzekeraars en intermediairs. Als gevolg hiervan kan, veelal in samenhang met tegenvallende beleggingsresultaten, sprake zijn van een teleurstellende pensioenopbouw.

De Stichting hecht eraan in dit verband te benadrukken dat het hierbij veelal om pensioenregelingen gaat die in het zogenoemde buiten-cao-gebied tot stand zijn gekomen en derhalve in de meeste gevallen zonder betrokkenheid van vakorganisaties en werkgeversverenigingen.

Door het tot stand komen van een toetsnorm voor het verleden voor deelnemers van dit soort regelingen ontstaat voor deze groep een mogelijkheid tot compensatie.

Verder dient opgemerkt te worden dat beschikbare premiereregelingen complex, daardoor beperkt transparant en – indien geen garanties zijn overeengekomen – onzeker zijn als het gaat om het voorspellen van het uiteindelijke pensioenresultaat. Daarbij komt dat de informatieverstrekking door verzekeraars in het verleden niet altijd adequaat is gebleken. Beschikbare premiereregelingen in de tweede pijler hebben veelal een beperkte om-

vang. Hierdoor zijn de kosten per deelnemer relatief hoog.

Het belang van de deelnemer aan een beschikbare premieregeling brengt echter mee dat hij het product begrijpt, niet alleen wat de kansen zijn maar ook welke risico's worden gelopen en uiteraard welk deel van de totale premie daadwerkelijk voor hem wordt belegd. Dit is conform de regels die toezichthouders stellen aan aanbieders. Voor beschikbare premieregelingen geldt dat ook de werkgever een belangrijke schakel is in de informatieoverdracht. Dat betekent dat ook de werkgever volledig geïnformeerd dient te zijn over alle relevante aspecten van het product.

De Stichting van de Arbeid heeft zich in het overleg met het Verbond van Verzekeraars vooral erop gericht dat de totstandkoming van een objectieve kostennorm op een zorgvuldige en transparante wijze geschiedt. Het gaat hierbij om kosteninhoudingen bij beschikbare premieregelingen met beleggingsmogelijkheid die vóór 1 januari 2010 zijn afgesloten.

Daarnaast heeft de Stichting van de Arbeid met waardering kennis genomen van de maatregelen die het Verbond van Verzekeraars heeft getroffen ter verbetering van de kostentransparantie van dit type producten in de toekomst.

Voor een inhoudelijk oordeel over de door de verzekeraars op dat moment nog in ontwikkeling zijnde toetsnorm hebben de Stichting van de Arbeid en het Verbond van Verzekeraars zich in de zomer van 2009 gezamenlijk gewend tot de Ombudsman Financiële Dienstverlening. Aan de Ombudsman, de heer J.W. Wabeke, is gevraagd aan te geven of hij de uitkomsten van het Verbond van Verzekeraars met betrekking tot de structuur en de hoogte van de in de toetsnorm opgenomen parameters als adequaat beoordeelt.

De Stichting heeft voor de weg van het gezamenlijke verzoek aan de Ombudsman gekozen vanwege zijn juridische positie bij klachtenprocedures tussen consumenten van financieel producten en verzekeraars. Daarnaast heeft de Ombudsman in de zaak rond de individuele beleggingsverzekeringen een bemiddelende rol gespeeld die breed is aanvaard. Gezien de overeenkomsten tussen beleggingsverzekeringen en beschikbare premieregelingen en gezien het brede draagvlak ten tijde van de adviesaanvraag lag een advies van de Ombudsman in de rede.

Waarnemingen Stichting van de Arbeid

In het door het Verbond van Verzekeraars opgestelde *Memorandum Beschikbare Premieregeling met Beleggingsmogelijkheid: Toetsnorm voor het verleden* wordt het ontwikkelingsproces van deze toetsnorm alsmede de uitkomst ervan omschreven.

Na gezamenlijke bespreking van dit memorandum in aanwezigheid van de Ombudsman Financiële Dienstverlening heeft de Stichting van de Arbeid de navolgende waarnemingen gedaan:

1. Zonder de toetsnorm inhoudelijk te kunnen beoordelen, stelt de Stichting van de Arbeid vast dat deze op een zorgvuldige en transparante wijze door het Verbond van Verzekeraars tot stand is gekomen en beoordeeld is door de Ombudsman Financiële Dienstverlening.

2. De Stichting constateert dat op basis van de door de Ombudsman Financiële Dienstverlening in 2008 aanbevolen kostennorm voor de beleggingsverzekeringen compensatieregelingen zijn afgesproken. Dit met de Stichting Verliespolis, waarin de Vereniging van Effectenbezitters en Vereniging Eigen Huis participeren, en met de Stichting Woekerpolis-claim. Deze compensatieregelingen gelden overigens nog steeds. De hieraan ten grondslag liggende kostennorm voor te hoge kosteninhouningen op beleggingsverzekeringen is door het Verbond van Verzekeraars als vergelijkbaar uitgangspunt genomen voor de onderhavige toetsnorm voor kosteninhouningen in het verleden bij collectieve beschikbare premieregelingen met beleggingsmogelijkheid. De vergelijkbaarheid is getoetst door een onafhankelijk accountantskantoor.
3. Voorts heeft de Stichting van de Arbeid kennis genomen van de opvatting van de Ombudsman Financiële Dienstverlening dat hij de thans ontwikkelde toetsnorm als redelijk en juist beoordeelt. Tevens heeft de Stichting van de Arbeid begrepen dat de Ombudsman in individuele gevallen, waarin het gebruik van de toetsnorm leidt tot zeer ongunstige uitkomsten, in een bezwaarprocedure een van de kostennorm afwijkende beslissing kan nemen (hardheidsclausule). Dit laat overigens onverlet de mogelijkheid een geschil aan de rechter voor te leggen.

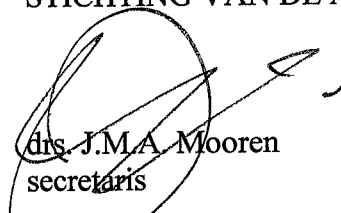
Slot

Op basis van vorenstaande waarnemingen verwacht de Stichting van de Arbeid dat verzekeraars zullen komen tot een adequate compensatie van te hoge kosteninhouningen in het verleden. De Stichting vertrouwt er verder op dat verzekeraars met een zekere coulance omgaan met de regeling en in specifieke gevallen eerder kiezen voor de geest van de norm dan de precieze rekenkundige principes. De Stichting ziet de uitkomst als een belangrijke eerste stap in het proces van het vergroten van de transparantie en een beter kostenbewustzijn.

De Stichting van de Arbeid zal deze brief ter kennis brengen van de bij haar aangesloten centrale organisaties van werkgevers en van werknemers, zodat deze zijn geïnformeerd over het overleg tussen de Stichting en het Verbond en over de uitkomsten daarvan.

De Stichting van de Arbeid vraagt het Verbond van Verzekeraars ten slotte om haar te informeren over de wijze waarop verzekeraars het advies van het Verbond opvolgen.

Hoogachtend,
STICHTING VAN DE ARBEID

drs. J.M.A. Mooren
secretaris

bijlagen: Memorandum VvV en Rapportage Financiële Ombudsman

MEMORANDUM BESCHIKBARE PREMIEREGELING MET BELEGGINGSMOGELIJKHEID: TOETSNORM VOOR HET VERLEDEN

1. Inleiding: de aanleiding

De Pensioenwet kent verschillende manieren waarop binnen de tweede pijler pensioen kan worden opgebouwd. Eén daarvan is de premiereregeling met beleggingsmogelijkheid. Bij deze regelingen stelt de werkgever in het kader van de pensioenregeling een premie ter beschikking. Via belegging van het voor pensioenopbouw bestemde deel van deze premie bouwt de deelnemer een kapitaal op. Op de pensioendatum wordt het op dat moment opgebouwde kapitaal aangewend voor de aankoop van een ouderdomspensioen (al dan niet in combinatie met een partnerpensioen). De uiteindelijke hoogte van het kapitaal wordt bepaald door het niveau van de beschikbaar gestelde premie, de beleggingsopbrengsten en het deel van de premie dat niet voor opbouw van het ouderdomspensioen wordt aangewend, maar voor onder andere advieskosten, kostenvergoedingen voor de pensioenuitvoerder en aanvullende verzekeringen (bijvoorbeeld premie voor de dekking van het partnerpensioen).

Bij een premiereregeling met beleggingsmogelijkheid is het voor de deelnemer belangrijk om tijdens het deelnemerschap een goed inzicht te kunnen krijgen in de uiteindelijke pensioenrechten. Daartoe is het naar huidige inzichten van belang dat de deelnemer inzicht heeft in de premiedelen, die niet voor opbouw van het ouderdomspensioen worden aangewend. Dat geldt eveneens voor de te verwachten beleggingsrendementen en de daarbij onder normale omstandigheden horende risico's. Optimale transparantie over kosten en een goede voorlichting over beleggingsrendementen en –risico's is dan ook van groot belang.

De wetgever heeft dit onderkend en heeft bij de invoering van de Pensioenwet de verplichte informatievoorziening aan de deelnemer uitgebreid. Verder heeft de branche in aanvulling op de wettelijke maatregelen nog verdere initiatieven genomen met betrekking tot de informatieverstrekking en transparantie. Er is een brochure gepubliceerd met daarin algemene informatie over premiereregelingen met beleggingsmogelijkheid en er is een model ontwikkeld voor het verbeteren van kosten transparantie. Dit model is opgesteld naar analogie van het advies van de Commissie de Ruiter en zal vanaf 2010 jaarlijks worden verstrekt. Het model geeft jaarlijks een gedifferentieerd inzicht in de binnen de beschikbare premiereregeling met beleggingsmogelijkheid verrekende kosten en bestemming van de in dat jaar betaalde premie op deelnemersniveau.

De (nieuwe) wettelijke richtlijnen en genoemde initiatieven van verzekeraars zien met name op het verbeteren van de informatieverstrekking en transparantie in de toekomst. Voor de toekomst is daarmee geborgd, dat de deelnemer aan een beschikbare premiereregeling met beleggingsmogelijkheid zich een goed beeld kan vormen van zijn of haar pensioenopbouw-mogelijkheden.

In het verleden golden andere regels met betrekking tot de informatieverstrekking en transparantie dan naar de huidige maatschappelijke inzichten wenselijk wordt geacht. Met name voordat de huidige wetgeving over kostenverrekening (artikel 17a Pw en daarvoor artikel 7a PSW) van kracht werd, heeft de Ombudsman Financiële Dienstverlening geconstateerd dat beperkte transparantie gecombineerd met de systematiek van kosteninhoudingen in individuele gevallen kan leiden tot onevenredige inhoudingen van uitvoeringskosten. Verzekeraars willen hun verantwoordelijkheid nemen. Het is dan ook wenselijk dat op maatschappijniveau wordt nagegaan in hoeverre in het verleden inhoudingen van uitvoeringskosten hebben plaatsgevonden, die de ontwikkeling van de vermogensopbouw (onevenredig) hebben geremd. Hiertoe is een objectieve toetsnorm noodzakelijk. Met

betrekking tot de ontwikkeling hiervan is het Verbond van Verzekeraars in overleg getreden met organisaties van werkgevers en werknemers, verenigd in de Stichting van de Arbeid.

2. Procedure: de aanpak

In de afgelopen maanden hebben de organisaties van werkgevers en werknemers, verenigd in de Stichting van de Arbeid en het Verbond van Verzekeraars overlegd over een toetsnorm voor het verleden.

De Stichting van de Arbeid heeft aangegeven, dat zij groot belang hecht aan een oplossing voor deze kwestie. Zij heeft zich in het overleg met het Verbond van Verzekeraars primair gericht op het waarborgen, dat een norm op een zorgvuldige en transparante wijze wordt ontwikkeld. Een inhoudelijk oordeel over het niveau van de norm ligt niet op de weg van de Stichting van de Arbeid, maar op de weg van een onafhankelijke deskundige. Daarom hebben het Verbond van Verzekeraars en de Stichting van de Arbeid de Ombudsman Financiële Dienstverlening gevraagd om aan te geven of hij de uitkomsten van het Verbond van Verzekeraars met betrekking tot de structuur en de hoogte van de in de toetsnorm voor het verleden opgenomen parameters als adequaat beoordeelt. De Ombudsman Financiële Dienstverlening heeft op dit verzoek schriftelijk gereageerd, waarna de Stichting van de Arbeid haar visie in een schriftelijke reactie heeft vastgelegd. Beide reacties maken onderdeel uit van dit memorandum.

3. Ontwikkelde toetsnorm voor het verleden: de uitkomst

Beschikbare premiereregelingen met beleggingsmogelijkheid in de tweede pijler (hierna: BPR) en particuliere beleggingsverzekeringen in de derde pijler (hierna: beleggingsverzekeringen) vertonen overeenkomsten. Net als bij beleggingsverzekeringen wordt de hoogte van het uiteindelijk te bereiken kapitaal bij een BPR mede bepaald door de hoogte van de betaalde bruto premie en de ontwikkeling van de beleggingsportefeuille. Daarnaast zijn de omvang van ingehouden kosten en de overige verrekeningen met de premie van invloed op het eindresultaat.

In maart 2008 heeft de Ombudsman Financiële Dienstverlening een Aanbeveling gedaan voor een compensatieregeling voor beleggingsverzekeringen. In zijn Aanbeveling geeft de Ombudsman Financiële Dienstverlening aan, dat voor beleggingsverzekeringen de (kwaliteits)eis moet gelden, dat deze producten ook na kosteninhouding, in vergelijking met alternatieve financiële producten die gericht zijn op vermogensvorming, onder gemiddelde marktomstandigheden nog economisch nut voor de deelnemer hebben. Bij de formulering van het kostenpercentage is de Ombudsman uitgegaan van een beursontwikkeling van 6 procent per jaar en zulks over een periode van 15 jaar. Dit percentage is enigszins ontleend aan de volgens prudentiële uitgangspunten veilige aanname van jaarlijks en over een lange periode te behalen rendementen. Op basis van deze aanbevelingen zijn vervolgens diverse akkoorden gesloten tussen verzekeraars en vertegenwoordigers van hun klanten over de compensatie.

Op basis van de overeenkomsten tussen BPR en beleggingsverzekeringen is als eerste stap gezien of onverkorte toepassing van de Aanbeveling van de Ombudsman Financiële Dienstverlening als toetsnorm voor het verleden bij BPR wenselijk is. Dit zou als voordeel hebben, dat hier sprake is van een toetsnorm voor het verleden, die zich bewezen heeft en maatschappelijk bekend en aanvaard is. Het Verbond van Verzekeraars heeft er op gewezen, dat toepassing van de Aanbeveling op een BPR ongewenste gevolgen zou hebben.

Hierbij zijn de volgende overwegingen van belang:

- Onverkorte toepassing van de Aanbeveling van de Ombudsman Financiële Dienstverlening op BPR leidt tot een onevenwichtige verdeling van de compensatie over de diverse categorieën deelnemers.
- De hiervoor genoemde bij de Aanbeveling door de Ombudsman Financiële Dienstverlening gestelde kwaliteitseis dient ook aan de ontwikkeling van de toetsnorm voor het

verleden bij beschikbare premiereregelingen gesteld te worden. Daarbij dient er rekening mee te worden gehouden dat bij een BPR sprake is van “uitvoering van door werkgevers en werknemers overeengekomen pensioen” met de daarbij behorende specifieke aspecten. Hierbij kan worden gedacht aan bijvoorbeeld alle wet- en regelgeving op pensioen en fiscaal terrein. Dit brengt met zich mee dat de kwaliteitseis niet gesteld dient te worden in relatie tot particuliere alternatieve financiële producten (spaarvormen), maar in relatie tot toegestane alternatieve pensioenuitvoeringswijzen, in casu de uitvoering door pensioenfondsen.

Uit verschillende onderzoeken, waarin pensioenfondsen en verzekeraars worden vergeleken, kan worden geconcludeerd dat de door pensioenverzekeraars uitgevoerde pensioenregelingen gemiddeld genomen voldoen aan de pensioenspecifieke kwaliteitseis. Deze onderzoeken geven aan dat schaalgrootte telt. De kosten per deelnemer zijn hoger naarmate het aantal deelnemers binnen een regeling kleiner is.

- Bij verzekeringen die in het kader van een pensioenregeling gesloten worden, worden pensioenverzekeraars (en pensioenfondsen) geconfronteerd met kosten. Deze specifieke kosten zijn verbonden aan het uitvoeren van een pensioenregeling. Het gaat om kosten die moeten worden gemaakt, ongeacht het aantal deelnemers en de duur van het deelnemerschap. Voorbeelden hiervan zijn de kosten verbonden aan het invoeren en onderhouden van de regeling, het opstellen van de uitvoeringsovereenkomst, het opstellen van het pensioenreglement, de ontwikkeling en verstrekking van de startbrief, een en ander op basis van de wensen van de werkgever, en de periodieke verstrekking van een regelings specifiek UPO-format. Deze kosten moeten worden toegerekend aan alle deelnemers binnen de regeling, ongeacht de duur van het deelnemerschap en zijn verbonden aan het uitvoeren van een pensioenregeling. Dit verklaart mede waarom bij zowel pensioenfondsen als verzekeraars de kosten per deelnemer hoger zijn, naarmate het aantal deelnemers in een pensioenregeling kleiner is.
- De verzekeraar moet om bedrijfseconomische redenen zekerstellen dat ook verzekeringen met korte durren bijdragen aan de kosten. De werkelijke duur van het deelnemerschap binnen een contract is voor een verzekeraar namelijk onzeker en niet te voorspellen (ontslaggevallen en leeftijd nieuwe deelnemers). Bij beleggingsverzekeringen ligt dit wezenlijk anders. De verzekeraar kan bij deze producten namelijk minimum eisen stellen aan de duur van de verzekering. Verzekeraars hebben hun tariefsstelling, zoals die met werkgevers is overeengekomen, veelal vormgegeven als een percentage van de premie en een percentage van het belegd vermogen. Met deze vorm wordt bereikt dat elk deelnemersjaar een bijdrage levert aan de kosten, ook in het geval er sprake is van een korte duur.

De hiervoor genoemde overwegingen hebben geleid tot een format voor de toetsnorm in de vorm van een percentage van de premie en een percentage van het belegd vermogen. Bij de bepaling van de parameters (percentages) is het uitgangspunt geweest om met name bij korte durren een redelijk evenwicht te vinden tussen een adequate kostenvergoeding voor de pensioenverzekeraar en de mogelijkheid voor de deelnemer om een pensioen op te bouwen, dat in redelijke verhouding staat tot het niveau van de beschikbaar gestelde premie. Hierbij is tevens rekening gehouden met een zekere solidariteit in de kosten tussen deelnemers (duur deelnemerschap en hoogte van de beschikbare premie) binnen de regeling.

Voor het bepalen van de percentages is uitgegaan van een compensatiebedrag vergelijkbaar met het bedrag dat zou zijn berekend bij toepassing van de aanbeveling van de Ombudsman Financiële Dienstverlening voor beleggingsverzekeringen en de daarop volgende akkoorden tussen verzekeraars en vertegenwoordigers van hun klanten (2,45% per jaar van het belegd vermogen). Dit leidt tot een combinatie van een percentage van het belegd vermogen van 1,5% per jaar en een percentage van de premie van 9,5% per jaar. Deze vergelijkbaarheid met de compensatieregelingen voor beleggingsverzekeringen is door een onafhankelijk accountantskantoor beoordeeld en bevestigd.

Resumerend kan geconcludeerd worden, dat met het hanteren van deze norm voor het verleden, de deelnemer op een billijke wijze kan worden gecompenseerd.

Ten aanzien van de toetsnorm gelden in beginsel de volgende uitgangspunten:

- a. De toetsnorm voor het verleden bedraagt 1,5% van het belegd vermogen per jaar en 9,5% van de premie per jaar. Voor het vermogen dat is belegd in een fonds met een netto garantie van 3% of meer kan de toetsnorm worden verhoogd met 0,65% van het belegd vermogen.
- b. Er van uitgaande dat vanaf 2010 in ieder geval sprake is van optimale transparantie kunnen contracten die zijn afgesloten voor 1 januari 2010 (de peildatum) onder de toetsnorm voor het verleden vallen. Contracten die worden gesloten op of na 1 januari 2010 worden niet meegenomen in de compensatie. Deelnemers die op of na 1 januari 2010 toetreden (of salarisaanpassingen op bestaande deelnemers) in een contract dat voor 1 januari 2010 is gesloten vallen wel onder de toetsnorm.
- c. Voor het bepalen van de hoogte van het te compenseren bedrag kan per deelnemer het kapitaal tot aan pensioendatum worden doorgerekend. In het geval de daadwerkelijke compensatie voor de pensioendatum plaatsvindt, kan het te compenseren bedrag (premie-evenredig deel van het totaal) contant worden gemaakt tot de daadwerkelijke compensatiedatum, bijvoorbeeld de einddatum van het lopende contract.
- d. In het geval uitgegaan wordt van een peildatum van 1 januari 2010 en de dienstbetrekking eindigt op of na deze datum, dan kan het kapitaal tot aan pensioendatum worden doorgerekend als ware er sprake van een actief deelnemerschap tot de pensioendatum. Ook in deze situatie kan het premie-evenredig deel van het totale compensatiebedrag op de pensioendatum contant wordt gemaakt tot de datum waarop de compensatie plaatsvindt.
- e. Indien wordt uitgegaan van een peildatum van 1 januari 2010 en de dienstbetrekking is beëindigd voor deze datum, dan kan het kapitaal tot aan pensioendatum worden doorgerekend met een premie van nihil. In het geval de daadwerkelijke compensatie voor de pensioendatum plaatsvindt, kan het te compenseren bedrag contant worden gemaakt tot de daadwerkelijke compensatiedatum, bijvoorbeeld de einddatum c.q. verlengingsdatum van het lopende contract.
- f. Over de compensatie zal uiterlijk in 2011 aan de deelnemer, gewezen deelnemer en pensioengerechtigde worden gecommuniceerd.
- g. De toetsnorm voor het verleden betreft alle kosten. Premies voor overlijdensrisico en arbeidsongeschiktheid zijn geen uitvoeringskosten. Indien de risicopremie hoger is dan een zelfstandig gesloten risicoverzekering bij dezelfde verzekeringsmaatschappij, kan het verschil tussen deze als uitvoeringskosten worden meegenomen. Dit kan aan de orde zijn als dit risicopremies betreft die ten laste gaan van de premie of uit het beleggingssaldo van de deelnemer wordt gefinancierd.

4. Oordeel het Verbond van Verzekeraars: de conclusie

Het Verbond van Verzekeraars adviseert zijn leden de kosteninhoudingen in het verleden te toetsen aan deze norm, en waar nodig de deelnemer, gewezen deelnemer en uitkeringsgerechtigde te compenseren. Op maatschappijniveau zal bij deze beoordeling rekening worden gehouden met de eigenschappen van de portefeuille en beleid van de maatschappij. Zij kunnen derhalve anders beslissen.

5. Slotopmerking: de toekomst

Werkgevers, werknemers en verzekeraars zullen in 2010 overleggen over initiatieven en aanbevelingen, die mogelijk resterende onduidelijkheden in deze producten verder beperken. Daarbij valt (niet limitatief) te denken aan verbetering van de informatie over de relatie tussen de hoogte van de beschikbare premie en het beoogde pensioen, de balans tussen oudedags- en partnerpensioen en de (on)wenselijkheid van financiering van bepaalde kosten of aanvullende verzekeringen uit de beschikbare premie. Doel is dat pensioen dat via een premieregeling met beleggingsmogelijkheid in de tweedepijler wordt opgebouwd, voldoet aan de verwachtingen die werkgevers en werknemers daar redelijkerwijs van mogen hebben. In de loop van 2010 volgen hierover nader berichten.

Rapportage van de Ombudsman Financiële Dienstverlening inzake retro-spectieve kosten normering van pensioenpolissen met beschikbare pre-mieregeling en beleggingsmogelijkheid

Recent zijn schikkingen getroffen inzake de prestaties van beleggingsverzekeringen waarmee het debat over de zogenaamde “woekerpolis” kon worden afgerond met een retrospectieve maximering van kosten en afspraken over de inzichtelijkheid daarvan. Kort nadat deze resultaten werden bereikt, werd door sommigen de vraag gesteld wat hiervan de consequenties zouden zijn voor verzekerde beschikbare premieregelingen met beleggingsmogelijkheid. Deze zijn immers verwant aan kapitaal- en lijfrentepolissen op basis van beleggingen. Wat betreft de Ombudsman is het goed dat niet alleen deze vraag is gesteld, maar dat ook snel overleg op gang kon komen over de pensioenpolissen. In zijn praktijk krijgt hij al enige jaren regelmatig geschillen voorgelegd over individuele en semicollectieve pensioenpolissen.

Toen werkgevers en werknemers in de Stichting van de Arbeid, STAR, op de uitnodiging van het Verbond van Verzekeraars gingen om het overleg aan te gaan over een regeling met een retrospectieve kostennormering voor lopende pensioenpolissen en partijen gezamenlijk besloten de Ombudsman Financiële Dienstverlening daarbij te betrekken ontstond een goed platform om de onvrede over BPR pensioenen te bespreken en naar oplossingen te zoeken. Eenmaal betrokken bij dit overleg heeft de Ombudsman, mede vanuit de bevindingen in aan de Ombudsman voorgelegde klachtzaken, het overleg begeleid en suggesties en adviezen ingebracht. Over de problematiek, het overleg en de thans voorliggende uitkomst kan als volgt worden gerapporteerd.

De problematiek bij deze polissen is wat de Financiële Ombudsman betreft sterk verwant aan de beleggingsverzekeringen, waarvoor onlangs regelingen zijn getroffen. Immers ook hier speelt dat doorgaans weinig tot geen inzicht bestond met betrekking tot de kosten van deze producten voor de klanten (zowel werkgever als werknemer) en dat in veel gevallen de kosten te hoog kunnen worden genoemd.

Anderzijds speelt naar het oordeel van de Ombudsman ook nog een ander probleem bij deze polissen. Zoals opgemerkt gaat het om individuele of semi-collectieve polissen. Daarbij geldt dat bij een premieregeling met beleggingsmogelijkheid (BPR) deelnemers premie afdragen ter opbouw in beleggingseenheden of participaties (ook wel genoemd unit-linked of universal-life) en waarbij de werknemer, wanneer de polis geen garantieregeling kent, het volledige beleggingsrisico loopt. Kosten, in belangrijke mate bepaald door de aflossing van de intermediaire provisie, maar ook kosten verzekeraar en de fondskosten, zetten de resultaten onder druk, te meer wanneer geen goede beleggingsresultaten worden behaald. In geval van een langjarige beleggingsverzekering worden de risico's van de beurs en de kosten over velen jaren gespreid, maar daar wringt tot dusverre de schoen bij veel van onderhavige type overeenkomsten.

Een pensioencontract is opgesteld in de theoretische veronderstelling dat het pensioen wordt opgebouwd over een lange reeks van jaren (30 jaar of meer). En ook de

onderhavige pensioenpolissen zijn zo ingericht op een langere periode, met veelal een contract duur van circa 25 jaar of meer.

De praktijk is echter anders: de meeste werknemers kennen een carrière verloop en wisselen een of meer malen van werkgever. Met name bij de jongere werknemers komt wisseling van werkgever om de drie tot vijf jaar geregeld voor. De nieuwe werkgever heeft meestal een eigen pensioencontract, vaak met een andere verzekeraar. Er moet dan een nieuwe polis worden opgemaakt.

Wisselen van werkgever betekent voor het opgebouwde pensioen in verzekeringstechnische zin een keuze tussen waardeoverdracht (opgebouwde waarde meenemen) of premievrijmaken (opgebouwde waarde laten staan). Door het type financiële product dat hier aan de orde is, zijn beide opties binnen 5 à 10 jaar na aanvang van deelname in de praktijk zeer ongunstig gebleken.

Evenals bij beleggingsverzekeringen impliceert waardeoverdracht een vroegtijdig afbreken van het contract, waarbij in sommige gevallen verrekening van alle nog niet verrekende kosten plaatsvindt. Het kan dan gaan om zeer aanzienlijke kosten, die in mindering op de opgebouwde en over te dragen waarde worden gebracht.

Premievrijmaking kan langzame leegloop van de “achter gelaten” waarde betekenen omdat de fondskosten, die inherent zijn aan beleggingsproducten, door blijven tellen.

Aldus ontstonden situaties, waarvan sommige door de Ombudsman Financiële Dienstverlening zijn beoordeeld, die tot aanzienlijk verminderde opbouw van pensioen voor de werknemer hebben geleid.

De toepasselijke wet- en regelgeving kende voor bepaalde perioden in het verleden wel enige voorziening voor deze problematiek, maar deze is niet voordurend aan de orde geweest. Opeenvolgende wetgeving kenden aanvankelijk geen regeling voor evenwichtige waardeopbouw en evenredige kostenspreiding.

In de oude pensioenwetgeving werden op enig moment daarvoor een bepaling ingevoerd (art. 7a PSW) en in de nieuwe pensioenwetgeving werd daarvoor eveneens op latere datum een bepaling ingevoerd (art. 17a Pw).

In de praktijk van de Ombudsman kwamen in de tweede pijler zeer teleurstellende gevallen aan het licht, waarbij de beschermende werking van genoemde bepalingen nog niet gold of in sommige gevallen niet correct was nageleefd.

Samengevat: de verwantschap met de problematiek van veel beleggingsverzekeringen te weten intransparante en in voorkomende gevallen te hoge kosten, de ongewenste effecten bij wisseling van werkgever en het in voorkomende gevallen missen van evenredigheid van kosten maakten een corrigerende regeling noodzakelijk. Hiervoor is thans, met inachtneming van de inbreng van de Financiële Ombudsman, een regeling ontworpen.

Deze regeling is ter beoordeling aan mij voorgelegd en – (mede) naar aanleiding van opmerkingen mijnerzijds – aangepast.

Het letterlijk volgen van de inmiddels bereikte regelingen met betrekking tot beleggingsverzekeringen was geen goede optie. Hiervoor werd al aangegeven wat het verschil is, met name het verschil in “gebruik” van deze polissen. Het maximeren van

het percentage kostenonttrekking aan de opgebouwde waarde is niet zondermeer redelijk te noemen wanneer men beseft dat er een groot verschil is in de lengte van deelname van de diverse werknemers. Een percentage van de opgebouwde waarde betekent in het begin, bij een gering opgebouwd kapitaal, een geringe afdracht, terwijl het omgekeerde geldt voor langjarig gediende contracten.

Om die reden is naar veel overleg en berekeningen gekozen voor een retro-spectieve toetsnorm waarvan de hoofdzaak is: 1,5% van het belegd vermogen op jaarbasis en 9,5% van de beschikbare premie of koopsom. Evenals in de compensatieregelingen voor individuele beleggingsverzekeringen is overeengekomen, geldt ook ten aanzien van deze polissen, dat in geval van in het contract vastgelegde garanties van 3% of meer een additionele kosten afslag van 0,65% van het belegd vermogen redelijk is te noemen.

Reparatie voor contracten die toepassing van de bepalingen 7a PSW en 17a PW hebben gemist wordt bereikt door bij contracten, die voor 1 januari 2010 zijn overgedragen of premievrij gemaakt, te rekenen met een premie van nihil.

Met deze retrospectieve toetsnorm en de wijze waarop deze wordt toegepast, wordt effectief en materieel de financiële consequentie voor verzekeraar en polishouder, uitzonderingen daargelaten, vrijwel gelijk aan, en gemiddeld genomen zelfs iets gunstiger dan die van de compensatieregelingen welke voor beleggingsverzekeringen werd overeengekomen met de financiële consumentenorganisaties en met de Financiële Ombudsman. Uiteraard zal bedoelde uitzonderingen, bijvoorbeeld pensioengerechtigden die ondanks de compensatieregeling geconfronteerd worden met naar objectief oordeel ongewenste effecten van de kosten op de pensioenopbouw, de mogelijkheid geboden worden om met verzekeraar naar een individuele regeling te zoeken.

Beoordeling door de geschilleninstanties van het Klachteninstituut Financiële Dienstverlening, zowel de Ombudsman als de Geschillencommissie, kan door de belanghebbende polishouder te allen tijde worden gevraagd, als deze er met de betrokken verzekeraar niet uitkomt.

De regeling heeft vanzelfsprekend wel rekening te houden met het bijzondere karakter van deze overeenkomsten namelijk een pensioenvoorziening waaromtrent de nodige wettelijke bepalingen gelden.

Met het intermediair zijn in dit dossier geen afspraken gemaakt, omdat de betrokkenheid van de intermediair in dit dossier zeer divers is. Waar dus kosten naar de werknemer zullen terugvloeien worden deze betaald door de verzekeraars.

Belangrijker nog dan de thans voorliggende regeling inzake een retrospectieve kosten normering van de onderhavige pensioenproducten, is de ter zake niet te veronachtzamen zorgplicht van alle betrokken partijen: verzekeraars, intermediair en uiteraard ook werkgevers en werknemers en hun belangenorganisaties. Werkgevers en werknemers hebben wat betreft de Financiële Ombudsman de verantwoordelijkheid om, beter dan voorheen, er op toe te zien dat adequate pensioencontracten worden opgesteld en aangeboden, betrokken intermediaire dienstverlening moet zijn gericht op het belang van werknemers en werkgevers en verzekeraars moeten pensioenproducten aanbieden, die onder de gemiddeld genomen omstandigheden van de looptijden van de contracten, een reële pensioenopbouw potentie kennen met een daarbij passende en transparante kostenstructuur. Bovendien zal beter dan voorheen voor goede voorlichting aan de

werknemers moeten worden gezorgd. Aanbevelingen van de AFM kunnen daarbij leidend zijn.

Toepassing van de compensatieregeling voor alle daarvoor in aanmerking komende pensioengerechtigden zal, als gevolg van het onvermijdelijk plaatsgevonden personeelsverloop bij werkgevers een uitdagende taakstelling zijn. Verzekeraars hebben aangeboden actief te zoeken naar werknemers die dienen te worden gecompenseerd, ook als zij al naar een andere verzekeraar zijn vertrokken. Volgens de Ombudsman dienen Sociale Partners hen daar zoveel mogelijk bij te helpen.

Deze regeling inzake een retrospectieve kostenmaximering, compensatie voor te hoge kosten, zoals deze hiervoor is aangeduid, biedt een bij deze contracten passende hoogte en methodiek voor kosteninhouding.

De regeling doet financieel niet onder voor de overeengekomen regelingen inzake individuele beleggingsverzekeringen, waarmee de financiële consumenten organisaties en de Ombudsman akkoord zijn, maar overtreft deze zelfs enigszins.

De regeling is qua systematiek aangepast aan het typisch karakter van deze pensioenproducten en het gebruik daarvan.

Aldus is de regeling naar het oordeel van de Ombudsman redelijk en juist.

De Ombudsman Financiële Dienstverlening baseert zijn opvatting in deze op onderzoek en beoordeling van de regeling binnen de vakgebieden pensioenen, levensverzekeringen, actuaariaat en contractenrecht en de vergelijking met de compensatieregelingen voor beleggingsverzekeringen. De Ombudsman voelt zich gesterkt in zijn opvatting na bestudering van de rapportage van de actuarissen van Deloitte, die de regeling, mede op verzoek van de Ombudsman, nog eens vanuit hun vakgebied onafhankelijk hebben gecontroleerd, in het bijzonder op het aspect of deze regeling tenminste gelijkwaardig is aan de welke thans voor beleggingsverzekeringen wordt toegepast.

Deze regeling biedt alles overziend een adequate oplossing voor de ook door de Ombudsman meermalen gesignaleerde problematiek.

De Ombudsman zal deze regeling in voorkomende gevallen, uiteraard de bijzondere uitgezonderd, ter beslechting van hierover gerezen geschillen kunnen aanbevelen aan de betrokken verzekeraar.

De thans geldende wettelijke voorschriften inzake kosten transparantie voor nieuwe contracten, betere nakoming van zorgplicht en een oplettende en kritische houding van werkgevers en werknemers zullen herhaling van de gesignaleerde problematiek in de toekomst kunnen voorkomen.

Den Haag,
19 maart 2010,

Jan Wolter Wabeke